עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה א סמג עשין רז:
מה ב מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הלכה י [ופי"ו מהל' בית הבחירה הל' יז] סמג לאוין רס:

ורבי שמעון ורבי מאיר דהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל מנא להו אמר אביי דאמר קרא ¹והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה רבא אמר ²מלכל העם בשגגה וצריכא דאי כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה הוה אמינא אפילו מיעוטא להכי כתיב לכל העם בשגגה ואי כתב לכל העם בשגגה הוה אמינא עד דעבדי בית דין בהדי רובא להכי כתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה והא כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי ילפינן מעיני מעיני: הורו ב"ד של אחד וכו': איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת ב"ד הגדול מי מייתו שאר שבטים או לא מי אמרינן שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדייהו משום דאיכא רובא אבל חד שבט דליכא רובא לא או דלמא לא שנא תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה ר"ש תמניא בעי אלא דחטא שבט אחד במאי אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא לאו בהוראת בית דין הגדול ותנא קמא מני אי נימא רבי מאיר הא רובא בעי אלא לאו רבי יהודה ⁰(וכגון שחטא שבט אחד) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא ⁰ר"ש בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל מביאין פר תא שמע רבי יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין ובהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים שמע מינה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ועשה אותו השבט על פיהם אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין למה לי למיתנא ושאר שבטים פטורים הא תנא אותו השבט חייב וכיון דתנא אותו השבט חייב ממילא ידענא שאר שבטים פטורין אלא הא קמשמע לן דבהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים אבל בהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבין שמע מינה איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתי או לא תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים (במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה) שני פרים שמנה פרים בעי אלא דחטא שבט אחד ובמאי אילימא בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא בהוראת בית דין הגדול ותסברא תנא קמא מני אי רבי מאיר הא רובא בעי אי רבי יהודה שאר שבטים נמי מייתו (אלא) הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא וכדתניא תא שמע וחכמים אומרים לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול ⁰מאן חכמים אילימא רבי מאיר רובא בעי אלא לאו רבי שמעון היא שמע מינה ורבי יהודה ורבי שמעון⁰ ⁰שבט אחד דאקרי קהל מנא להו אמרי דכתיב ³ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים ⁰(נכח חצר בית ה') החרשה ⁰מאי חדשה א"ר יוחנן ⁰שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויה מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמא שאני ירושלים דהוה נמי בנימין אלא אמר רב אחא בר יעקב דכתיב ⁴ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו' מאן אתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש"מ ה"ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא א"ל רב שבא לרב כהנא דלמא הכי קא"ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין הוא דהוו י"ב שבטים דמתקריית קהל א"ל אלא שנים עשר שבטים איקרו קהל אחד עשר שבטים לא איקרו קהל ⁰תניא ר"ש אומר מה תלמוד לומר ⁵ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים והלא כבר נאמר ⁶ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה' [אלא] יכול [תהא] נאכלת חטאת ללוים ת"ל ופר שני שני לעולה מה עולה לא נאכלת אף

ור"ש ור"מ. דדרשי תרי קהל לג"ש ולא איימר חד להוראה תלויה בבית דין אם כן הוראה תלויה בבית דין מנא להו: **מעיני העדה נעשתה לשגגה.** שתעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הוראת ב"ד דהוראה תלויה בבית דין: **רבא אמר כי לכל העם בשגגה.** שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וב"ד דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל: **הוה אמינא אפי' מיעוט.** חטאו מביאין פר: **הוה אמינא בית דין בהדי רובא.** ולא יהו מביאין פר עד שיעשו בית דין עם הצבור דליבעי לבית דין הוראה ועשיה כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה שתעשה שגגה על ידי אחרים דהוראה בלבד תלויה בבית דין: **ילפינן מעיני מעיני.** כתיב הכא מעיני הקהל ט) וכתיב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה: **אבל חד שבט דליכא רובא לא.** והוא הדין לשנים או שלשה שבטים: **רבי שמעון תמניא בעי.** פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין: **אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה.** דהא לא מייתר ליה (לא) קהל להוראת בית דינו: **אלא לאו רבי יהודה היא.** וקתני מה הן מביאין פר אחד אלמא לא מייתו שאר שבטים בהדיה: **אמרי הכא במאי עסקינן וכו'.** ותנא קמא רבי שמעון בן אלעזר הוא ורבי שמעון דאמר שני פרים קסבר פר לכל שבט ושבט דשבט א' איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים והן רובן של קהל דכי הויא רובא בגברי ורובא בשבטים הוא דמביא פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד אבל היכא דליכא שבעה והן רובא או שבעה ואינן רובא כיון דלאו רובא בגברי ורובא בשבטים כחד שבט דמו ומביאין פר אחד ופר לב"ד: **איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתו.** פר או לא מי אמרינן כי אמר ר' שמעון לחייב על כל קהל וקהל דשבט אחד איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים דהוו רובן אבל היכא דליכא רובא כיחיד דמו ופטורים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור או דלמא כיון דסבירא ליה דשבט אחד איקרי קהל לא שנא שבט אחד ולא שנא שבעה מביאין פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד: **אלא הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה וכו'.** דכיון דליכא רוב רובא כל דהו קאמר דמביאין פר ופר לב"ד: **אלא לאו רבי שמעון.** וקתני שבט אחד חייב על הוראת בית דין הגדול אלמא כי אמר שבט אחד איקרי קהל אפי' כי חטא שבט אחד כמרובין דמו ומביאין פר ופר לב"ד והכי סבירא ליה לרבי שמעון דהיכא דאיכא רובא בגברי ורובא בשבטים מביאין פר לכל שבט אבל היכא דחטאו ששה והן רובן או שבעה ואינן רובן כשבט אחד דמו ומביאין פר ופר לבית דין מדקתני מה הן מביאין וכו' ולא מתוקמא רישא אלא כרבי שמעון בן אלעזר כגון שחטאו ששה וכו' וקאמר רבי שמעון שני פרים פר להו ופר לבית דין: **מדכתיב קהל יהודה** אלמא דשבט אחד איקרי קהל: **ודלמא שאני שבט יהודה דהוה עמיה בירושלים שבט בנימין.** ושני שבטים הוא דאקרי קהל אבל שבט אחד לא: **אלא מהכא הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו'.** והיכא אמר ליה הכי דכתיב ט) וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם וגו' וכתיב י) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך וגו': **מאן הוה אתיליד ליה בההיא שעתא.** כלומר מאן הוה עתיד למילד ההיא שעתא בנימין ושמע מינה דקאמר ליה רחמנא השתא מתיליד לך קהל אחרינא: **י"א שבטים לא.** בתמיהה והא אמרת דשני שבטים איקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי הכי קאמר ליה דהשתא מתיליד לך קהל אחרינא אלמא שבט בנימין לבדו איקרי קהל: הכל

תוספות

ה"א עד דעבדי בית דין בהדי רובא כו'. תימה השתא אע"פ שמיעוט נשארו מלעבור לא חיישינן כ"ש דלא ניחוש לבית דין כיון דרובא ניניהו בשלמא אי הוי בעינן כולהו ניחא דליבעי בית דין בהדייהו: **שבעה שבטים הוא דמייתו כו'.** לר' יהודה דקאמר בברייתא לעיל אפילו שני שבטים ה"מ למייתי אבל כ' שבטים לא אלא [illegible] מייתי ליה לאיידי כו' שבטים: **כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן כו'.** תימה א"כ מ"ט דרבי שמעון דלא מחייב אלא פר אחד הא לא משכחן דפליג אר' יהודה אלא דבעי נמי פר לבית דין אבל מודה מיהו לרבי יהודה דשבט אחד איקרי קהל: **הנני מפרך והרביתך וגו'.** תימה דשביק קרא דלאמר הקב"ה ליעקב גוי וקהל גוים יהיה ממך:

רבינו חננאל

אמר מדבר גופיה נשמעינה דנמר מדבר דזקן ממרא. דכתיב כי יפלא ממך דבר מה להלן דבר ולא כל הגוף אף בהוראה דבר ולא כל הגוף והכי תניא בתוספתא' הורו לבטל במקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין שנא' דבר נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה דבר האמור להלן מקצתו ולא כולו אף האמור כאן מקצתו ולא כולו אתה אומר מקצתו ולא כולו או אינו אלא כולו ת"ל בין דם לדם ולא כל דם בין דין לדין ולא כל דין בין נגע לנגע וגו' א) וכהאי גוונא מפרש בסוף פ' אלו הן הנחנקין (פ"ז.): אמר רב יהודה אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו פי' שהוא מדברי חכמים אבל צדוקין מודין בו פטורי' מאי טעמא ז"ל קרי בי רב הוא. כלומר אין אלו ראוין להוראה ושוגגין קרובין למודין הן אצל הוראה שהיה להן ללמוד ולא למדו. ואותיבנה ממתני' אי נמי מברייתא יש נדה בתורה' אבל הבא על שומרת יום (פטורה) [פטור] אמאי והא כתיב יהיה לה מלמד שהיא (סופרת) אחד לאחד (ת"ל) [דכתי'] כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו [טמא יהיה] ותניא בסיפרא (פ"ח) מנין שהיא משמרת אחד לאחד ת"ל [טמא] יהיה. יכול כשם שהיא משמרת אחד לאחד כך תשמר שני לשני. ודין הוא מה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לבי'. זבה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין שתשמר שני לשני ת"ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ודחינן מתני' כגון דהורו דכדרכה אסירא השומר' יום כנגד יום שלא כדרכה שרי' ואקשינן דשלא כדרכה נמי בהדיא כתב משכבי אשה דאלמא תרוייהו שוו ופריקינן כגון דאמרי' גמר ביאה הוא דאסיר בשומרת יום כנגד יום אבל העראה שריא ודחינן [האין] סברא דהעראה בהדיא כתיב בה את מקורה הערה. והדרינן למימר כגון דאמרי' העראה בשומרת יום כדרכ' אסירא בשלא כדרכה שריא. אקשינן אי הכי נדה נמי כלומר אמאי נקטת שומרת יום בנדה גופה יכולין לומר כדרכה הוא דאסירא דכתיב מקורה. ופרקי' דאמרי' כי כתיב העראה באשה דוה כתיב פי' דכתיב ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה וגו' אבל בשומרת יום כנגד יום לא ומותר להערות בה אפי' כדרכה. אי בעית תימא לעולם דשרו גמר ביאה כדרכה בשומרת יום ודקאמרת הא כתיב יהיה לה לא פליגי עליה (מאי הוא) [מיהו] אמרי זבה אינה אסורה אלא ביום דכתיב כל ימי זוב טומאתה אבל בלילות שריא. פי' ק"ל דלא מקבעא זבה אלא סמוך לנדתה דכתיב על נדתה. השתא כיון דחזת דם יום ח' דביציא לנטורי ט' וקשרו לה ליל ט' דהוא פלג יומו בההוא טעמא דאמינא. והיינו דקתני' תנא שומרת יום. ואי קשיא לך אי הכי אפי' זבה (הם) [אין] הכי נמי (מאי הוא) [מיהו] כיון דתני יש נדה בתורה נקט איסורא דסמוך לנדה ואילו קביעת זבה בתר הכי אתי: תא שמע יש שבת

מסורת הש"ס

א) ב"ש סמג שהות טעות סופר, ב) [לעיל ג. ע"ש], ג) [עירובין סג. וש"נ], ד) [פסחים פ. מנחות טו.], ה) [נ"ל בבית ה' לפני החצר], ו) פסחים נב: יבמות ז: זבחים לג: ע"ש, ז) ת"כ פרשה ויקרא, ח) [ויקרא ד], ט) בראשית לה, י) [שם].

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיי וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת: במדבר טו כד
2. וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה: במדבר טו כו
3. וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּבֵית יי לִפְנֵי הֶחָצֵר הַחֲדָשָׁה: דברי הימים ב כ ה
4. וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרְךָ וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: בראשית מח ד
5. וְלָקְחוּ פַּר בֶּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וּפַר שֵׁנִי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת: במדבר ח ח
6. וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לַיי לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם: במדבר ח יב

◆

מוסף רש"י

ויעמד יהושפט. אותו היום נעשרו ישראל מטומאה שנידיסם, כנכרי הימים (יבמות ז.). החדשה. הר הבית, וקרי לה חדשה מפני מיזום שחידשו והוסיפו על קדושתו בו ביום ואמרו טבול יום לא יכנס לה (פסחים צב.) או: שחידשו בה הלכותיה (זבחים לב:). במחנה לויה. הר הבית (יבמות ז:).

◆

תוספות הרא"ש

אמר אביי אמר קרא [והיה אם מעיני העדה] נעשתה לשגגה עד שתעשה שגגה על ידי אחרים ופשטי' דקרא מעיני העדה לא קאי אב"ד מדלא כתיב ונעלם מעיני העדה אלמא משמע דאציבורא קאי. ומ"מ מדכתיב נעשתה לשגגה ולא כתיב ועשו העדה בשגגה. אלמא משמע שנעשתה שגגה על ידי אחרים שהורו להם היתר. ורבא אמר אמר קרא כי לכל העם בשגגה. דמשמע שכל ישראל שגו ברבור וב"ד בכלל כל העם הם ובשגגת מעשה אי אפשר לכלול בית דין עם הצבור דהא אמרי' בסמוך מדכתיב נעשתה לשגגה מפקי ב"ד משגגת מעשה אלא ע"כ שגגת מעשה דכתיב בב"ד בשגגת הוראה איירי: ה"נ כי שמעינא ליה לר' יהודה ז' שבטים ולא כמו שכתוב במקצת ספרים כי שמעי' ליה לרבי יהודה ב' שבטים דאף אשה מבעיא ליה משום דלא תני ר' יהודה לעיל גרירי' אלא בו' שבטים ומסתבר למימר דדוקא רובא הוא דגרירי למעוטי ומשום דמבעיא ליה אף בשבט א' טעו לכתוב ב' שבטים וליתא דמשבט א' עד ו' שבטים קא איבעי': ובמאי אי בהוראת בית דינו ר"ש ל"ל. פרש"י ז"ל דהא לא מייתר ליה קרא לעיל להוראת ב"ד והא לאו ראיה היא דתלמודא קא דרשי לעיל הני קהלי אליבא דאינהו דתנאי ודריש לכל תנא ותנא לפום מאי דשמעי' ליה בקרא ההוא תנא ואי לאו דשמיע ליה בהדיא דר' שמעון פטר שבט ששאו בהוראת ב"ד הוי מצי למימר דר"ש סבר כר' יהודה דדריש חד לדרשא זו כי היכי דדריש ליה ר' יהודה אלא ודאי אהא קא סמוך דקתני במתניתין וחכ"א אינם

חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד ומדקתני חכמים מסתמא מכלל רבנן בני פלוגתייהו דר' יהודה ר"ש בכלל ולקמן מוכח דדוקא ר"ש היא ולא ר"מ: ואימא עד דאיכא שני שבטים דהתם שבט יהודה ובנימין הוה וכן מוכח קרא (דתני) [דכתיב] בקהל יהוד' וירושלי' [וירושלים] היינו שבט בנימין שהיתה העיר בחלק בנימין כדמוכח בפ' איזהו מקומן (דף נד): אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים. תימה דמייתי האי קרא דליכא למשמע מינה [illegible]

[illegible]

בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור ואמאי והא כתיבא פי' ויצו משה ויעבירו קול במחנה. וגרסינן בפ' הזורק בשבת מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא היכא כתיבא. א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה [illegible]

[illegible]